

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ВНЗ ІІІ – ІV РІВНІВ
АКРЕДИТАЦІЇ**

УДК 378.011.3-051

В. І. Бабич

**ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ АВТОРСЬКОГО МЕТОДИЧНОГО
ПРИЙОМУ «ІМПРОВІЗАЦІЯ ТА ПЕРЕДБАЧЕННЯ ПОДІЙ» В
ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У КОНТЕКСТІ
ВИХОВАННЯ СОЦІАЛЬНО ЗДОРОВИХ ПІДЛІТКІВ**

Підготовка майбутніх педагогів до формування соціального здоров'я підростаючого покоління останнім часом набуває особливої актуальності. Це обумовлено сукупністю обставин, серед яких не останнє місце займає наявність проблем у контексті реального стану сформованості соціального здоров'я сучасних підлітків, що визначається через встановлення в окремих підлітків низької мотивованості до всебічного саморозвитку, схильності до шкідливих звичок, небажання дотримуватись здорового способу життя, вивлення проявів жорсткості та навіть статевої розпусти тощо. Таким чином, приступаючи до роботи в школі, молодий вчитель зіштовхується зі складними завданнями – виховання соціально здорових підлітків не отримавши під час навчання у ВНЗ необхідної практики в контексті безпосередньої індивідуальної виховної роботи з підлітком у якого наявний недостатній рівень сформованості того чи іншого аспекту соціального здоров'я. До того ж ускладнюється ситуація складним віковим періодом підлітків, який вимагає особливого підходу до кожного конкретного учня. У зв'язку з цим виникає потреба пошуку та розробки таких методів й методичних прийомів навчання, за допомогою яких студенти, навчаючись у ВНЗ, отримували хоча б мінімальну практику індивідуальних виховних дій з учнями основної школи в контексті формування в них як соціального здоров'я в цілому та окремих його аспектів.

В доступній нам джерельній базі достатньо цінними в контексті даної роботи виявляємо праці вітчизняних та зарубіжних вчених [1 – 5], в яких розкриваються зміст та особливості застосування перевірених практикою форм та методів навчання діалогового спрямування, а також тих з них, що спонукають студентів до творчої діяльності на заняттях.

Розкрити актуальність проблеми розробки нових методів та методичних прийомів навчання з урахуванням специфіки питання підготовки майбутніх учителів до виховання соціально здорових підлітків, а також характеризувати авторський методичний прийом «імпровізація та передбачення подій» в контексті вироблення в студентів педагогічних

спеціальностей умінь розв'язання складних виховних ситуацій в сфері формування соціального здоров'я сучасних підлітків.

Запропонований нами методичний прийом «Імпровізація та передбачення подій» спрямований на озброєння студентів педагогічних спеціальностей необхідними знаннями, а також набуття практичних умінь у контексті виховання соціально здорових підлітків. Даний методичний прийом складається з двох важливих етапів. *Перший* достатньо близький за сутністю до методу розігрування ситуацій у ролях. На першому етапі запропонованого методичного прийому студенти розігрують педагогічну ситуацію (а саме, індивідуальну виховну бесіду з підлітком з заздалегідь обраної проблеми). Для цього серед студентів обирається від двох до чотирьох учасників. Це залежить від кількості бажаних та інших чинників. Наприклад, у випадку двох учасників, один грає роль вчителя, інший роль підлітка. Другий варіант передбачає також залучення студентів, які грають роль батьків підлітка.

Після того, як учасники визначились з ролями, вони мають обирати виховну проблему, в нашому випадку у контексті формування соціального здоров'я підлітка. Наприклад, вчителю потрібно сприяти виробленню у підлітка відповідального ставлення за власні вчинки (при наявності відповідних проблем у «підлітка»). При цьому в описанні особистості підлітка мають зазначатись окремі його характеристики (темперамент, характер, індивідуальні особливості тощо) та проблемність педагогічної ситуації, наприклад, «підліток має схильність до безвідповідальності» (при цьому обириються реальні приклади безвідповідальної поведінки), що й вимагає необхідних індивідуальних виховних дій з боку вчителя.

Сутність методичного прийому «Імпровізації та передбачення подій» полягає у тому, що на відміну від методу розігрування ситуацій у ролях студент, (який грає роль підлітка), має імпровізувати власні дії з урахуванням впливу на нього вчителя. В той час, як студент, (який грає роль вчителя), має визначати свої виховні дії з урахуванням імпровізованої поведінки учня.

Другий етап запропонованого методичного прийому полягає в тому, що інші студенти, які є розподілені на макрогрупи, намагаються передбачити дії підлітка після кожного виховного прийому «вчителя». Умови організації і проведення методичного прийому полягають у наступному: після того як безпосередні учасники гри, які грають ролі «підлітка» та «вчителя» оголосили мікрогрупам проблему, відповідно якої відбуватиметься індивідуальна бесіда, «вчитель» намагається позитивно вплинути на «підлітка», намагаючись досягти бажаного результату. Враховуючи те, що підліток (особливо складний підліток) може реагувати на виховані дії «вчителя», студенти мікрогруп намагаються передбачити дії підлітка на конкретний виховний прийом «вчителя». Відбувається це наступним чином: після чергової промови (або виховного прийому) «вчителя» по команді викладача «час»,

учасники гри припиняють дії (грати свої ролі), начебто натиснули на «паузу». В цей час (протягом 1-2 хвилин) студенти мікрогруп записують на аркуші ті дії підлітка, які, на їх погляд, мають зараз виникнути з урахуванням попередньої промови «вчителя», тобто передбачити реакцію «підлітка» на конкретний виховний прийом, спираючись при цьому на основні характеристики «підлітка», які були заздалегідь озвучені учасниками, що грають свої ролі.

Складність для студента, який грає роль «підлітка», полягає в тому, що зіграти (імпровізувати) його поведінку на пропонувані виховні прийоми «вчителя» потрібно таким чином, щоб вони були максимально наближені до реальної поведінки з урахуванням особливостей вікового періоду учня («підлітка») та вказаних його характеристик. Це, у свою чергу, потребує від студента не тільки прояву артистизму, розкутості, здатності до перевтілення, але й швидкого аналізу, який би дозволяв при знанні умовної характеристики «підлітка» обирати адекватну реальному підлітку реакцію на пропонувані «вчителем» конкретні виховні прийоми. Такі умови є вкрай важливі, оскільки інші студенти (представники мікрогруп) також намагатимуться передбачити дії підлітка на основі знань з галузі вікової психології, власного життєвого досвіду (коли вони самі були підлітками) та елементарних спостережень за іншими підлітками.

Відповідно правил організації методичного прийому кожний виховний вплив «вчителя», після якого викладач зупиняє час, позначається цифрами (наприклад, «Дія № 1»). В свою чергу, представники мікрогрупи, записуючи на аркуші наступні дії «підлітка», які вони намагаються передбачити, на зворотній частині аркуша ставлять номер (№) «дії», після чого віддають аркуш умовно названим «контролерам», які розподіляють записи окремо по кожній мікрогрупі. По закінченні розіграної виховної ситуації «контролери», до завдань яких також входить фіксування реакцій «підлітка» на виховні прийоми «вчителя» відповідно кожної окремої «Дії», співставляють зігране студентом з передбачувані кожною окремою мікрогрупою, намагаючись при цьому визначити яка мікрогрупа краще (або частіше) передбачала реакцію «підлітка» на кожний виховний прийом. Після того як «контролери» разом з викладачем визначили переможця, доцільно також щоб кожна мікрогрупа здійснила аналіз дій «вчителя», виявляючи його помилки чи навпаки позитивні сторони, а також дії «підлітка» у контексті реальності зіграної студентом поведінки умовного підлітка. Такий аналіз здійснюється кожним членом групи й має бути обов'язково оцінений викладачем.

Завдання методичного прийому полягає також в тому, щоб, по-перше, студенти які спостерігали за діями учасників на практиці зіштовхувались зі складними ситуаціями, які можуть виникати у їх реальній майбутній професійній діяльності у контексті виховання соціально здорових учнів, по-друге, отримали досвід аналізувати такі дії,

що певним чином дозволятиме використовувати позитивні аспекти у своїй педагогічній діяльності та уникали помилок, які частіше виникають у подібних випадках.

Незважаючи на те, що даний методичний прийом є доволі складним як для його організації викладачем, так і для самих студентів й відповідно має багато недоліків (про що піде нижче), на наш погляд, він має достатньо високу практичну цінність. Це пояснюємо, по-перше, тим, що студенти, намагаючись передбачити реакцію підлітка на виховні прийоми «вчителя» відповідно конкретної ситуації, потрапляють в такі умови, які вимагають від них глибокого занурення у конкретну виховну ситуацію, по-друге, отримують певний досвід у контексті побудови індивідуальних виховних бесід (максимально наближених до реальних). До переваг методу, на наш погляд, також належить те, що майбутні учителі навчаються будувати свої виховні прийоми, уникаючи при цьому небажаних реакцій підлітка, які у свою чергу можуть негативно впливати на результати виховної бесіди. Таким чином, враховуючи вищезазначене, даний методичний прийом при його вдалому застосуванні та відповідній мотивації студентів здатний також сприяти розкриттю в студентів схильностей до імпровізованих та артистичних дій. Пропонований методичний прийом, на нашу думку, є більш зручним у контексті підготовки майбутніх учителів до виховної роботи саме з учнями підліткового віку, який відрізняється суттєвими відмінностями та особливостями порівняно зі школярами інших вікових періодів.

Разом з тим, досвід переконує у існуванні численних недоліків пропонованого методичного прийому. До них можна віднести наступні: а) не завжди у академічній групі виявляються студенти готові до розігрування ситуацій в ролях з імпровізацією дій та реакцій в залежності від обраної ролі. Найбільш вдало імпровізувати та проявляти артистизм вдається студентам, які задіяні у самодіяльності тобто КВК, виступи на сцені, а також з темпераментом переважно сангвініка та холерика; б) на один і той же виховний прийом кожний конкретний підліток може по різному реагувати, тому зіграна студентом роль «підлітка» може суттєво відрізнятись від реакції на цей же виховний прийом справжнього підлітка, що, певним чином, ускладнює можливість передбачення реакції «підлітка», роль якого грає студент; в) розігрування виховних ситуацій, а також їх подальший аналіз займає чимало часу.

Доцільно зауважити, що даний методичний прийом можна розглядати в контексті таких методів навчання як рольові ігри, моделювання життєвих ситуацій та інші.

Отже, з вищезазначеного можемо зробити висновок, що, по-перше, нині залишається актуальною пролема пошуку та розробки нових методів та методичних прийомів навчання з урахуванням специфіки проблеми підготовки мабутніх учителів до виховання соціально здорових підлітків, по-друге, запропонований нами авторський методичний прийом «імпровізації та передбачення подій» сприяє підготовці студентів

педагогічних спеціальностей до індивідуальних виховних дій з конкретним підлітком у контексті формування в нього соціального здоров'я саме в умовах непередбачуваності дій та реакцій підлітка, що у свою чергу наближує майбутніх педагогів до реальних умов професійної діяльності.

Перспективи подальшої роботи в зазначеному напрямі полягають у подальшому пошуку форм, методів та методичних прийомів навчання майбутніх учителів в контексті їх підготовки до виховання соціально здорових підлітків.

Список використаної літератури

1. Дзуличанская Н. Н. Интерактивные методы обучения как средство формирования ключевых компетенций / Н. Н. Дзуличанская // Наука и образование: электронное научно-техническое издание. – 2011. – № 4. – С. 8 – 13. **2. Завалевська О. В.** Використання інтерактивних методів навчання як одна з педагогічних умов формування професійного самоусвідомлення майбутніх фахівців / О. В. Завалевська // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2009. – № 7. – С. 58 – 61. **3. Митькина О. В.** Методы интерактивного обучения в формировании модели современного специалиста / О. В. Митькина // Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена. – 2010. – № 123. – С. 214 – 222. **4. Січкарук О.** Інтерактивні методи навчання у вищій школі [Електронний ресурс] / О. Січкарук. – Режим доступу : <http://www.twirpx.com/about> **5. Слостенин В. А.** Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Под ред. В. А. Слостенина. – М. : Академия, 2002. – 35 с.

Бабич В. І. Основи застосування авторського методичного прийому «Імпровізація та передбачення подій» в процесі підготовки майбутніх учителів у контексті виховання соціально здорових підлітків

В статті наголошується на актуальності проблеми формування соціального здоров'я учнів основної школи та її вирішення в межах загальноосвітніх навчальних закладів. Зосереджується увага на важливості пошуку методів та методичних прийомів навчання стосовно набуття студентами педагогічних спеціальностей необхідних умінь в контексті розв'язання у майбутній професійній діяльності складних виховних завдань в сфері формування соціального здоров'я учнів основної школи. Розкривається авторський методичний прийом «Імпровізації та передбачення подій» в рамках підготовки студентів педагогічних спеціальностей до майбутньої професійної діяльності.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні педагоги, підлітки, соціальне здоров'я, методичний прийом навчання, виховання, передбачення подій.

Бабич В. И. Основы внедрения авторского методического приема «Импровизация и предвидение событий» в процессе подготовки будущих учителей в контексте воспитания социального здоровья подростков

В статье указывается на актуальность проблемы формирования социального здоровья учащихся основной школы и ее решения в рамках среднеобразовательных учебных учреждений. Сосредотачивается внимание на необходимости поиска методов и методических приемов обучения касательно обретения студентами педагогических специальностей необходимыми умениями в контексте разрешения в будущей профессиональной деятельности сложных воспитательных задач в сфере формирования социального здоровья учащихся основной школы. Раскрывается авторский методический прием «Импровизация и предвидение событий» в рамках подготовки студентов педагогических специальностей к будущей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, будущие педагоги, подростки, социальное здоровье, методический прием обучения, воспитание, предвидение событий.

Babich V. I. The basis of application of author's methodical technique «Improvisation and anticipate events» in the process of preparing future teachers in the context of education socially healthy teenagers

The article emphasis on relevance of the problem of forming social health of students of primary school and its decision within the limits of general educational establishments. The attention focuses on the importance of finding of methods and methodical reception of training students of pedagogical specialties relating to the acquisition of necessary in the context of resolving skills in their future careers complicated educational objectives in the fields of social health of pupils of secondary school. Disclosed the author's methodical technique «Improvisation and predict of events» within the preparation of students of pedagogical specialties to the future professional activity. The proposed methodical technique is aimed at armaments students of pedagogical specialties with necessary knowledge and also acquisition of practical skills in the context of upbringing of socially healthy teenagers. The given methodical technique is composed of two important stages. In the first stage of the proposed methodical reception students play an individual educational conversation with a teenager with beforehand selected issue. The second stage of the proposed methodical technique consists in the fact that other students, who are divided into makrogroups, trying to predict the actions of a teenager after each educational reception of «teacher». It is emphasized on the

existence of positive and negative aspects of the proposed methodical technique.

Key words: professional training, future teachers, teenagers, social health, methodical technique of education, upbringing, anticipate events.

Стаття надійшла до редакції 18.01.2014 р.

Прийнято до друку 28.03.2014 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Харченко С. Я.

УДК 373.2.011.3-051

С. О. Бадер, Я. О. Милокост

КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ ПРАКТИЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ В УМОВАХ ДНЗ

Реформування системи дошкільної освіти та трансформаційні процеси, що поступово відбуваються у цій галузі, неодмінно позначаються на вимогах до підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів (ДНЗ). Нормативно-правові документи, зокрема Закон України «Про дошкільну освіту», Базовий компонент дошкільної освіти (2012 р.) наголошують на принциповій важливості успішної соціалізації дошкільника, його входження у широкий соціум. Саме тому, майбутній вихователь повинен мати чітке уявлення про особливості процесу соціалізації дітей старшого дошкільного віку, володіти навичками практичного упровадження педагогічно виваженої соціалізації в умовах ДНЗ.

Однак, широка практика свідчить, що вихователі різних типів ДНЗ, у тому числі випускники вишів спеціальності «Дошкільна освіта» не завжди готові до запровадження планомірної соціалізації дошкільників, відчують брак необхідних знань, умінь та навичок для її здійснення.

Отже, постає проблема підготовки майбутніх вихователів до соціалізації дітей дошкільного віку в умовах ДНЗ, про що свідчать наявні у суспільстві суперечності між: вимогами суспільства до соціального розвитку особистості на етапі дошкільного дитинства та реальним рівнем соціалізованості дітей дошкільного віку; вимогами нормативно-правових документів, що визначають необхідність створення належних умов для ефективного протікання процесу соціалізації дітей дошкільного віку та рівнем підготовки вихователів до цього процесу; нагальною потребою в ефективній соціалізації дошкільників та неготовністю педагогів до її цілеспрямованого впровадження.

Дослідження різних аспектів проблеми професійно-педагогічної підготовки майбутніх вихователів широко представлено у роботах